

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ, ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Β. Πελώνη
Τηλέφωνο: 210-3442238

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 17-09-2019
Αρ. Πρωτ. 143745/Δ2

ΠΡΟΣ:

- Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
- Συντονιστές Εκπ/κού Έργου Δ.Ε. (μέσω των Περιφερειακών Δ/νσεων Εκπ/σης)
- Διευθύνσεις Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γυμνάσια (μέσω των Δ/νσεων Δ/θμιας Εκπ/σης)

ΚΟΙΝ.:

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: Οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος: Πολιτισμός και Δραστηριότητες (Καλλιτεχνικά - Μουσική) στο Γυμνάσιο για το σχολικό έτος 2019-2020

Σχετ.: Το με αρ. πρωτ. εισ. Υ.ΠΑΙ.Θ. 130254/22-08-2019 έγγραφο

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 26/27-06-2019 του Δ.Σ) σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος: Πολιτισμός και Δραστηριότητες **(Καλλιτεχνικά - Μουσική)** στις **Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεις του Ημερησίου Γυμνασίου** για το σχολικό έτος 2019-2020.

ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ Α΄, Β΄, Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Το ΑΠΣ και ο Οδηγός του Εκπαιδευτικού δίνουν τη φιλοσοφία συγγραφής των σχολικών εγχειριδίων. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών των Εικαστικών είναι «ανοικτού» τύπου και δεν είναι δεσμευτικά ως προς τη διδακτέα ύλη. Ο/Η εκπαιδευτικός προτείνεται να συνδυάζει κατά την κρίση του, τις ενότητες να εμβαθύνει περισσότερο ή λιγότερο στην ύλη που θα επιλέξει ανάλογα με το χρόνο που διαθέτει και τις ιδιαιτερότητες του μαθητικού δυναμικού, αλλά και το συνολικό σχεδιασμό και ετήσιο προγραμματισμό. Σκοπός της διδακτικής των τεχνών στο σχολείο είναι οι μαθητές/τριες να μπορούν να παράγουν τις δικές τους ιδέες, να τις επεξεργάζονται, να τις τροποποιούν και να τις χρησιμοποιούν για να μεταδώσουν την προσωπική τους εκφραστική

πρόθεση. Να συλλαμβάνουν τις διαφορετικές αισθητικές ποιότητες εμφανείς και μη. Να ερμηνεύουν το νόημα αυτού που αντιλαμβάνονται και να μιλάνε για τις εμπειρίες τους. Τα σχολεία για να συνεισφέρουν στην καλύτερη ποιότητα και στην αναβάθμιση του μαθήματος, είναι σημαντικό να διαθέτουν αίθουσα που θα γίνεται το μάθημα των Εικαστικών, δηλ. «**Το εργαστήριο των Εικαστικών**», όπου θα φυλάσσονται όλα τα διαφορετικά υλικά που χρησιμοποιούνται από τους μαθητές, τα χρώματα, τα πινέλα, τα μολύβια, τα χαρτιά (μικρά χαρτιά η του μέτρου), υλικά που μαζεύουν οι μαθητές για να φτιάξουν διάφορες κατασκευές, τα βιβλία τους, ένας προτζέκτορας ή οπτικοακουστικά συστήματα για να βλέπουν έργα τέχνης και να τα συζητάνε μεταξύ τους ή διαφορετικά ντοκιμαντέρ, ταινίες, κ.ά. Οι διδάσκοντες εάν το επιθυμούν μπορούν να κάνουν αναδιάταξη της ύλης και να συνδυάσουν διαφορετικές ενότητες από τα εγχειρίδια εικαστικών άλλων τάξεων αν το κρίνουν απαραίτητο.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

1. Ο/Η εκπαιδευτικός προτείνεται να εμβαθύνει περισσότερο ή λιγότερο σε συγκεκριμένα κεφάλαια των βιβλίων, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο των μαθητών, το ιδιαίτερο ενδιαφέρον τους για συγκεκριμένα θέματα, καθώς και την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου.
2. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει την ύλη που θα διδάξει, ανάλογα με το σχολικό χρόνο που διαθέτει, (σχολικές γιορτές, εκδηλώσεις, εκπαιδευτικές επισκέψεις, συνεργασία με άλλες ειδικότητες, προτάσεις διαθεματικότητας, κ.ά.).
3. Το βιβλίο προτείνει αρκετές δραστηριότητες, οι οποίες όμως επισημαίνεται για να πραγματοποιηθούν χρειάζεται το σχολείο να έχει «Εργαστήριο».

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1^ο κεφάλαιο: «Από την κίνηση στην έκφραση»

Προτείνεται η διδασκαλία όλου του κεφαλαίου.

2ο Κεφάλαιο: «Όλα είναι χρώμα»

Προτείνεται η διδασκαλία όλου του κεφαλαίου.

3^ο κεφάλαιο: «Οργανώνω, σύνθεση και αισθητική»

Προτείνεται να διδαχτεί στη Β' Γυμνασίου.

4^ο Κεφάλαιο: «Σχέδιο για όλους, μορφικά στοιχεία, μορφοποίηση»

Προτείνονται να διδαχτούν οι υποενότητες γ, δ, ε, στ

Οι υποενότητες δ και στ μπορούν να διδαχτούν και στη Β' Γυμνασίου, σε άλλο χρόνο σε συνδυασμό με την προοπτική.

5^ο κεφάλαιο: «Η δική μου πραγματικότητα, σχέδιο από τη φύση, κοινωνικές επιδράσεις στην Τέχνη»

Προτείνεται το 5^ο κεφάλαιο να δοθεί έμφαση στο τέλος της χρονιάς και στην αρχή της Β' Γυμνασίου και να συνδεθεί με το 1^ο κεφάλαιο «Το σχέδιο και το χρώμα».

Οι υποενότητες γ, δ, θα μπορούσαν να διδαχτούν και να συνδεθούν με την 3^η ενότητα «Μορφικά Στοιχεία» και συγκεκριμένα την υποενότητα 1. 3 στη Β' Γυμνασίου, καθώς και με τις υποενότητες 2.1, 2.2, 2.3. 2.4. της 1^{ης} ενότητας στη Γ' Γυμνασίου.

Η υποεπότητα ε προτείνεται να μεταφερθεί στη Β' Γυμνασίου και στη Γ' Γυμνασίου και να συνδεθεί με την 3^η ενότητα στη Β' Γυμνασίου υποεπότητα 2.4. «Ανθρώπινη μορφή στη Δυτική τέχνη» καθώς και με το Κεφάλαιο 10 «Ένα πρωινό στον Παρθενώνα» υποεπότητες γ, δ, της Α' Γυμνασίου.

6^ο Κεφάλαιο: «Κινούμενο σχέδιο, εξέλιξη και λειτουργία»

Προτείνεται να δοθεί έμφαση στις υποεπότητες γ, δ.

Σύνδεση με τη 2^η, 3^η και την 4^η ενότητα της Γ' Γυμνασίου.

7^ο Κεφάλαιο: «Πηλός, πλαστική, Αρχαίοι Πολιτισμοί» και 8^ο «Χαρακτική μορφή και Περιεχόμενο»,

Επισημαίνεται ότι οι συγκεκριμένες ενότητες απαιτούν «Εργαστήριο Εικαστικών».

Από το 7^ο Κεφάλαιο προτείνεται να δοθεί έμφαση στις υποεπότητες, β, γ, δ, ε, στ, η.

Σύνδεση με την 1^η Ενότητα της Β' Γυμνασίου, το 3^ο θέμα και τις υποεπότητες 3.1, 3.3, 3.4., 3.5, 3.6., και με την 3^η Ενότητα, υποεπότητες 2.1, 2.2, 2.3.

Από το 8^ο Κεφάλαιο προτείνεται να δοθεί έμφαση στις υποεπότητες α, γ.

9^ο Κεφάλαιο: «Η ζωή και οι τέχνες»

Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην υποεπότητα γ.

Προτείνεται το 9^ο Κεφάλαιο να συνδεθεί με μια δραστηριότητα μέσα στο σχολείο, όπως μια θεατρική παράσταση ή μια σχολική δράση.

10^ο Κεφάλαιο: «Ένα πρωινό στον Παρθενώνα»

Προτείνεται να δοθεί έμφαση στις υποεπότητες α, β, γ, δ, ε, ζ.

Σύνδεση με την ύλη της Β' Γυμνασίου 4^η διδακτική Ενότητα, θέματα 3 και 4.

11^ο Κεφάλαιο : «Στους θησαυρούς του Μουσείου»

Προτείνεται να λειτουργεί επικουρικά σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου.

Διδακτικοί Στόχοι Α' Γυμνασίου

Επικέντρωση στη διδασκαλία των μορφικών στοιχείων και στην κατανόηση της προοπτικής μεθόδου. Εμβάθυνση στην Ελληνική Αρχαιότητα και στη Νεοελληνική Τέχνη. Προτείνεται να δοθεί διδακτικός χρόνος για ασκήσεις Ελευθέρου σχεδίου (φωτοσκίασης).

Για το σχολικό έτος 2019-2020 προτείνεται να δοθεί έμφαση στο κεφάλαιο 7. Πηλός , Πλαστική. Αρχαίοι Πολιτισμοί, 8. Χαρακτική, μορφή και περιεχόμενο, 10. Ένα πρωινό στον Παρθενώνα.

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1^η Διδακτική Ενότητα: «Υλικά, Τεχνικές, Πειραματισμοί».

Θέμα 1, προτείνεται να διδαχτεί ολόκληρο το κεφάλαιο

Θέμα 2, προτείνεται να δοθεί έμφαση στις υποεπότητες 2.3., 2.4., 2.6.

Θέμα 3, προτείνεται να δοθεί έμφαση στο 3.3. και στο 3.6.

2^η Διδακτική Ενότητα: «Εφαρμοσμένες τέχνες»

Προτείνεται να δοθεί έμφαση στις υποεπότητες, 1.2., 1.3, 1.4, 1.5, 1.6.

Θέμα 1, η υποενότητα 1.2. να συνδεθεί με το βιβλίο της Α' Γυμνασίου και το 2^ο κεφάλαιο. Η υποενότητα 1.3. προτείνεται να διδαχθεί στη Γ' Γυμνασίου στην 1^η διδακτική ενότητα «Μορφικά Στοιχεία».

3^η Διδακτική Ενότητα: «Μορφικά Στοιχεία»

Προτείνεται να διδαχθεί όλη η ενότητα

Η υποενότητα 2.4. προτείνεται να ενσωματωθεί στην 1η διδακτική ενότητα.

4^η Διδακτική Ενότητα: «Ανάλυση έργου – Ιστορία Τέχνης»

Όσον αφορά τις διδακτικές υποενότητες, 3.1., 3.2., 3.3., να δοθεί έμφαση στη Βυζαντινή και στη Νεοελληνική τέχνη. Να δοθεί έμφαση στην εξω - ευρωπαϊκή τέχνη.

Η 4^η διδακτική ενότητα αφορά όλες τις ηλικίες και προτείνεται να λειτουργεί επικουρικά και στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου.

Διδακτικοί Στόχοι Β' Γυμνασίου

Προτείνεται να δοθεί διδακτικός χρόνος στη διδασκαλία του Ελεύθερου Σχεδίου και στη διαδικασία που ακολουθούμε στο Σχέδιο (μεγέθη, αναλογίες, κλίμακες).

Εμβάθυνση σε ασκήσεις Γραμμικής Προοπτικής και στη σχεδιαστική κατανόηση της ανθρώπινης μορφής.

Ιστορική αναφορά και εφαρμογές στη Βυζαντινή τέχνη & στην Εξω – ευρωπαϊκή τέχνη, αφρικανική, προκολομβιανή, ισλαμική, ινδουιστική, κινεζική, ιαπωνική.

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1^η Διδακτική Ενότητα: «Μορφικά στοιχεία»

Να διδαχθεί ολόκληρη.

Προτείνεται η σύνδεση της 1^{ης} ενότητας με την 4^η ενότητα.

2^η και 3^η Ενότητα: «Εφαρμοσμένες Τέχνες» - «Νέες τεχνολογίες»

Προτείνεται να ενσωματωθούν σε άλλες διδακτικές ενότητες.

4^η Διδακτική Ενότητα: «Σύγχρονες μορφές εικαστικών τεχνών»

Προτείνεται η 4^η διδακτική ενότητα να ενσωματωθεί με την 1^η διδακτική ενότητα, έτσι ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν την ιστορική συνέχεια.

Διδακτικοί Στόχοι Γ' Γυμνασίου

Προτείνεται να δοθεί διδακτικός χρόνος στη διδασκαλία του Ελεύθερου Σχεδίου και στη διαδικασία που ακολουθούμε στο Σχέδιο (μεγέθη, αναλογίες, κλίμακες).

Εμβάθυνση στο έργο καλλιτεχνών της Νεοελληνικής Τέχνης (Ζωγραφική, Χαρακτική, Γλυπτική) και στην ελληνική μη παραστατική τέχνη.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ

Προτείνεται να γίνει περαιτέρω εμβάθυνση με τη μορφή της δημιουργικής εργασίας στη χαρακτηριστική τέχνη, στον χαρακτήρα Κων/νο Γραμματόπουλο και στη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς για τη διάδοση και διάσωση της αρχαίας ελληνικής τέχνης, της βυζαντινής τέχνης, της λαϊκής τέχνης μέσα από τις ποικίλες εφαρμογές.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΜΟΥΣΙΚΗ Α', Β', Γ' ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Να χρησιμοποιείται σε όσο το δυνατό περισσότερες τις ενότητες –αν όχι σε όλες– ακουστικό υλικό μέσω cd player, ώστε οι μαθητές (α) να ασκηθούν στην ενεργητική και προσεκτική ακρόαση μέσα στην τάξη και (β) δεύτερον, να έχουν μια ουσιώδη σχέση με τη μουσική, αφού αυτή ως τέχνη αφορά, βασικά, την ακοή.

Να υπάρχει στο μέτρο του δυνατού αναφορά και συσχέτιση κάποιων ενοτήτων με αντίστοιχες ενότητες ή, τουλάχιστον, με θέματα που πραγματεύεται το μάθημα των Καλλιτεχνικών.

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A1: Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού		1
A2: Μουσικοί διάλογοι και Αντίφωνα		1
A3: Ανακαλύπτω τη φωνή		1
A4: Τα χρώματα των ήχων	Οι μαθητές/τριες να ακούσουν χαρακτηριστικά αποσπάσματα από μεμονωμένα μουσικά όργανα όλων των κατηγοριών (χορδόφωνα, αερόφωνα, μεμβρανόφωνα, ιδιόφωνα, ηλεκτρόφωνα). Στόχος είναι να μπορούν να αναγνωρίζουν τα όργανα και την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Αφού κατακτηθεί ο στόχος αυτός, οι ακουστικές ασκήσεις μπορούν να συνεχίσουν με ακρόαση αποσπασμάτων από ομάδες οργάνων της ίδιας κατηγορίας, π.χ. ομάδα αερόφωνων οργάνων ή δύο υποκατηγοριών της, π.χ. ξύλινων και χάλκινων. Να διδαχτεί και η έννοια <i>ενορχήστρωση</i> .	3
B1β: Επιμένω μουσικά	Οι μαθητές/τριες να διδαχτούν την έννοια του κανόνα και να τραγουδήσουν έναν εύκολο κανόνα χωρισμένοι σε 2 ή 3 υπο-ομάδες. Να διδαχτεί μόνο η έννοια και το μουσικό φαινόμενο του κα-νόνα.	1
B2α+B2β: Μουσικές σε πέντε τόνους	Οι μαθητές/τριες να διδαχτούν την έννοια της κλίμακας και ειδικότερα της πεντατονικής με οπτική και ακουστική αναπαράσταση. Να ακούσουν χαρακτηριστικά αποσπάσματα σε πεντατονική κλίμακα.	2

B3: Ανεβαίνω τη σκάλα	Από το B3 να μάθουν μόνο την έννοια της σκάλας. Αφού διδαχτούν (βάσει του B2) την έννοια της κλίμακας και του «τρόπου», να διδαχτεί (βάσει του B2) η πεντατονική ως κάτι που υφίσταται (χωρίς να μάθουν τις τονικές αποστάσεις -ή τις νότες- που τη στοιχειοθετούν), αλλά και το ότι υπάρχουν δύο ευρωπαϊκές κλίμακες (ή, ακριβέστερα, «τρόποι») που λέγονται μείζονα και ελάσσονα. (Αν προτιμά όμως ο διδάσκων, μπορεί να διδάξει την έννοια της κλίμακας αφού πρώτα παρουσιάσει το άκουσμα της πεντατονικής, ή της πεντατονικής και των δύο προαναφερόμενων ευρωπαϊκών, ή αφού διδάξει πρώτα τις τρεις αυτές κλίμακες. Το σχολικό βιβλίο δεν κάνει αναφορά στην έννοια του «τρόπου». Επίσης, δεν γίνεται αναφορά στις μείζονες και ελάσσονες σκάλες.	
Δ4: Μουσική σε κύκλο	Οι μαθητές/τριες να διδαχτούν την έννοια της φόρμας και ειδικότερα της φόρμας ροντό. Να ακούσουν χαρακτηριστικά αποσπάσματα έργων γραμμένων στη φόρμα αυτή. Η ενότητα μπορεί να διδαχτεί πριν ή μετά από οποιαδήποτε άλλη ενότητα του μαθήματος	2
ΣΤ 1α+1β+ΣΤ2: Καλαματιανός, Τσάμικος, Βαλς	Περιοριστική διδασκαλία των τριών ενοτήτων, με τρόπο όμως που να εξασφαλίζει ότι οι μαθητές/τριες θα μάθουν τους τρεις ρυθμούς και, κυρίως, ότι θα μπορούν να τους αναγνωρίζουν στα έργα στα οποία τους ακούν (ιδίως το βαλς, που είναι από τους απλούστερους ρυθμούς). Η ενότητα μπορεί να διδαχτεί πριν ή μετά από οποιαδήποτε άλλη ενότητα του μαθήματος.	1
H1α+H1γ: Το νερό	Να ακούσουν οι μαθητές/τριες στην τάξη από cd player μικρά αποσπάσματα από άριες και όπερες, όπως και βαρκαρόλες διάφορων συνθετών και αποδιδόμενες από διάφορα όργανα ή σύνολα.	1

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ		1
ΣΕ ΡΥΘΜΟΥΣ... ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΟΥΣ		2
ΜΕΛΩΔΙΚΟΙ ΕΞΩΤΙΚΟΙ	Η υποενότητα Η δομή της ινδικής μουσικής να διδαχτεί περιληπτικά. Να διδαχτεί όμως	5 (από τις οποίες οι 2 για τις δύο τε-

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΙ	πλήρως, ο <i>ισοκράτης</i> μέσω και της ακρόασης σχετικών έργων από cd player. Αφαιρείται η ενότητα <i>Μπαλινέζικο γκαμελάν</i> . Η ενότητα <i>Η πολυσύνθετη μουσική της Κίνας</i> να διδαχτεί περιληπτικά. Η ενότητα <i>Η χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου</i> να διδαχτεί περιληπτικά. Να διδαχτεί όμως πλήρως η <i>ετεροφωνία</i> , η <i>μονοφωνία</i> και οι διαφορές τους και να δοθεί έμφαση στο τι είναι το θέατρο Νο.	λευταίες)
ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΑ... ΧΟΡΟ	Από την ενότητα <i>Η μουσική στη Λατινική Αμερική</i> αφαιρείται η σελ. 34. Από το κεφάλαιο αφαιρούνται και οι υποενότητες <i>Η μουσική κατά την προκολομβιανή περίοδο</i> , <i>Τα μουσικά όργανα των ιθαγενών</i> και <i>Τα μουσικά όργανα μας μπατερία</i> .	4 (μία για κάθε ενότητα)
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	Το κεφάλαιο αυτό να διδαχτεί τελευταίο στο διδακτικό έτος. Αφαιρούνται οι υποενότητες <i>Μανουέλ ντε Φάλλα</i> , <i>Ισαάκ Αλμπένιθ</i> , <i>Τραγούδι</i> (σελ. 59) και <i>Μουσικά όργανα</i> (σελ. 60). Η υποενότητα <i>Η γέννηση της όπερας στην Ιταλία</i> να διδαχτεί περιληπτικά χωρίς να δοθεί έμφαση στα ονόματα.	10 (από τις οποίες 2 για τη Μουσική των Βαλκανίων, 1 για τη μουσική της Ιταλίας και 1 για τη μουσική της Ισπανίας)
Ο ΓΥΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Με αφορμή τη διδασκαλία της ενότητας <i>Μουσικοί ρυθμοί στην Ελλάδα</i> να διδαχθεί αναλυτικά η έννοια του μέτρου, αλλά και των απλών και μικτών μέτρων, όπως και η έννοια του μέτρου/των μέτρων στην ποίηση, καθώς υπάρχει αναφορά στο <i>ιαμβικό και στο τροχαϊκό μέτρο</i> .	3 (2 από τις οποίες για τη διδασκαλία της πρώτης ενότητας του κεφαλαίου)

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
ΤΟΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ	Να διδαχτεί η ενότητα <i>Μουσικοί πειραματισμοί και ανατροπές</i> . Οι μαθητές να ακούσουν έργα σειραϊκής και μινιμαλιστικής μουσικής, αλλά και έργα από άλλα στίλ της σύγχρονης μουσικής, όπως νεοκλασική μουσική, συγκεκριμένη μουσική, πολύτεχνα έργα κ.λπ.	3
ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΗΧΟΣ	Στην ενότητα <i>Εικαστικά και Μουσική...</i> <i>Μουσική και Εικαστικά</i> οι μαθητές/τριες μπορούν να «αναπαραστήσουν» με δική	6 (από τις οποίες οι 4 για την ενότητα

	τους μουσική ή μουσική άλλων δημιουργών έναν πίνακα ζωγραφικής, εργασία που θα παρουσιάσουν στην τάξη. Στην ενότητα <i>Μουσική και Κινηματογράφος</i> και στην ίδια γραμμή με την προηγούμενη ανάθεση οι μαθητές/τριες μπορούν να «επενδύσουν» με δική τους μουσική ή μουσική άλλων δημιουργών μια σκηνή από ταινία. Εφόσον εκδηλωθεί ενδιαφέρον από ομάδα μαθητών/τριών να «γυρίσουν» μια δική τους (σύντομη) ταινία, μια άλλη ομάδα μαθητών/τριών θα μπορούσε να «γράψει» ή να επιλέξει την μουσική της επένδυση. Στην υποενότητα <i>Η μουσική στον ελληνικό κινηματογράφο</i> οι μαθητές/τριες είναι δυνατόν να ακούσουν μουσική από ταινίες των τελευταίων 40-50 ετών και να εστιάσουν σε χαρακτηριστικές μουσικές των Καραϊνδρου, Κυπουργού, Παπαδημητρίου, Ρεμπούτσικα, Σπανουδάκη, Παπαθανασίου κ.λπ.	<i>Μουσική και κινηματογράφος)</i>
ΑΠΟ ΤΟ ΓΚΟΣΠΕΛ ΣΤΟ ΡΟΚ	Αφαιρούνται οι ενότητες <i>Bebop, Coll Jazz</i> και <i>Free Jazz</i> .	5 (από τις οποίες 1 για τις ενότητες <i>Το φαινόμενο Beatles</i> και <i>Η ιστορία ενός τοίχου</i>)
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ	Στην ενότητα <i>Η ελληνική μουσική του χτες και του σήμερα</i> προτείνεται να προβληθούν αποσπάσματα από οπερέτες του Σακελλαρίδη και του Χατζηαποστόλου. Στην ενότητα <i>Οι περίοδοι του ρεμπέτικου τραγουδιού</i> οι μαθητές/τριες μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για την προέλευση, την ιστορία και τους πρωταγωνιστές/στρίες του ρεμπέτικου τραγουδιού από τη σχετική βιβλιογραφία και δικτυογραφία. Να δοθεί έμφαση στην υποενότητα <i>Τα μουσικά όργανα του ρεμπέτικου και του λαϊκού τραγουδιού</i>. Να διδαχτεί περιληπτικά η ενότητα <i>Ελληνική Τζαζ</i>.	5 (από τις οποίες <i>καμία</i> “ολόκληρη”, για την ενότητα <i>Ελληνική Τζαζ</i>)
ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ	Η διδασκαλία των ενοτήτων <i>Οδός Μάνου Χατζιδάκι</i> και <i>Άξιον Εστί το φως</i> (του Μίκη Θεοδωράκη) μπορούν να γίνουν η αφορμή όχι μόνο για την παρουσίαση τού αμιγώς μουσικού έργου της κάθε μιας ξεχωριστής προσωπικότητας, αλλά και για την	4-5

	παρέμβασή τους στην ελληνική κοινωνία, με την μορφή καλλιέργειας νέων ιδεών και της δημιουργίας νέων θεσμών. Να διδαχτούν περιληπτικά οι ενότητες <i>Η επιστροφή του Οδυσσέα</i> του Γιάννη Μαρκόπουλου, <i>Η γειτονιά</i> του Σταύρου Ξαρχάκου, <i>Ο δρόμος</i> του Μάνου Λοΐζου και <i>Για τη μικρή Ελλάδα</i> του Διονύση Σαββόπουλου. Να διδαχτεί περιληπτικά η ενότητα <i>Η επιστροφή στις ρίζες</i> του Γιάννη Μαρκόπουλου.	

Οι διδάσκοντες/ουσες να ενημερωθούν ενυπόγραφα.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΣΟΦΙΑ ΖΑΧΑΡΑΚΗ

Εσωτ. Διανομή

- Δ/νση Σπουδών, Προγρ/των & Οργάνωσης Δ.Ε., Τμ. Α΄
- Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπ. Εκπ/σης, Ευρ. και Μειον. Σχολείων
- Διεύθυνση Θρησκευτικής Εκπ/σης & Διαθρ. Σχέσεων
- Δ/νση Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης
- Αυτ. Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπ/σης
- Αυτ. Τμήμα Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ